

НАУКОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Краснова М.В.

(доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри екологічного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка)

Анотація. У статті аналізуються еволюційні шляхи розвитку національного екологічного права як науки та навчальної дисципліни, окреслюються можливі шляхи його майбутнього розвитку у контексті перегляду його науково-методологічних засад.

Ключові слова: правові форми взаємодії суспільства і природи; еволюція екологічного права; пріоритети розвитку екологічного права.

Annotation. This article analyzes the evolutionary path of national Environmental Law as a science and educational discipline, outlines possible ways of its further development in the context of the revision of its scientific and methodological bases.

Keywords: legal forms of interaction between society and nature; evolution of Environmental Law; priorities of Environmental Law.

Вступ. Нещодавно українська правова наука відзначила 95-ти літній ювілей одного із фундаторів земельного, аграрного, екологічного та природоресурсного права – Василя Лук'яновича Мунтяна, чия професійна діяльність, наукова творчість та життєва позиція є взірцем для людської гідності, фаховості, поваги до ближнього та до Батьківщини [1]. Більшість своїх праць цей вчений присвятив питанням правової охорони природи, окремих природних компонентів, забезпечення раціонального використання природних ресурсів та юридичній відповідальності за порушення вимог законодавства про охорону природи. На засадах його вчення про основні форми взаємодії суспільства і природного середовища та їх опосередкування в праві за останні десятиліття в Україні розвинулась потужна галузь правової науки та навчальної дисципліни – екологічне право. З цієї позиції цікавими видаються питання шляхів формування та розвитку його науково-методологічних засад.

Актуальність теми дослідження обумовлена поглибленням розуміння об'єктивних процесів у взаєминах суспільства і природи на засадах надбань дотичних до правових наук галузей – філософії, екології, соціології та інших, які присвячені перегляду ціннісних орієнтирів у процесах світової глобалізації, обумовлених сучасними викликами, в тому числі погіршенням екологічної обстановки, та які допомагають пошукам ефективних правових механізмів їх урегулювання.

Ступінь розробленості зазначених питань традиційно вважається досить високою. В Україні сформовано за останні десятиліття кілька шкіл екологічного права [2], доробком яких є в основному спільні підходи до його предмета, методів, системи, об'єктів та джерел, викладені в найвищій формі наукового опосередкування – в підручниках з екологічного права [3]. Водночас, як і для будь-якої правової науки та навчальної дисципліни, для екологічного права концептуальними залишаються питання її становлення як системи обґрунтованих поглядів, підходів до того типу правовідносин, які підлягають регулюванню його правовими нормами, до еволюції їх формування та розвитку, до об'єкта цієї галузі права, до методів правового регулювання правовідносин, на які спрямовані її норми, до системи, джерел, структурних елементів, політичних, суспільних, економічних та інших соціальних чинників, що впливають на її сучасний стан та шляхи вдосконалення. З таких міркувань відповідний інтерес представляють питання еволюції екологічного права та пріоритетів у його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Так, *еволюція*, як відомо, це наукова категорія, яка розглядається переважно в біології та (від лат. еволютіо - розгортання) означає процес незворотних змін у будові та функціях живих організмів протягом їхнього історичного розвитку [4]. Вважається, що її наслідком є пристосованість організмів до умов

середовища життя. Як відомо, еволюційну гіпотезу висунув видатний французький учений Жан-Батіст Ламарк (1744-1829) – людина енциклопедичних знань і великого таланту. Саме він стояв біля витоків сучасної екології, перший хто запропонував термін «біологія» (1802), обґрунтував уявлення про окрему «область життя» на Землі, пізніше названу біосферою, вперше проводив спостереження за психічною діяльністю тварин, заснував палеонтологію безхребетних. За Ламарком, еволюція – це процес набуття корисних ознак, які успадковуються потомством.

Водночас, термін «еволюція» застосовується й іншими, окрім біології, науками, для дослідження, в тому числі, багатьох соціальних явищ у значенні вивчення процесів їх розвитку. Зокрема, говорять про еволюцію людини, еволюцію суспільства, держави, права, науки тощо. Тому, розглядаючи еволюцію науки та галузі екологічного права у значенні процесу набуття ними корисних ознак, доцільно встановити, чи ж набули вони відповідних якісних ознак з точки зору власне їх ефективності, значимості для суспільства, держави і окремої особи.

Загально відомо, що основи сучасного екологічного права виникають на засадах вже існуючих цивільного, земельного права, у межах яких врегульовувалися передусім правовідносини права власності на окремі компоненти навколишнього середовища, особливо земель, надр. При цьому право власності на природні ресурси розглядалось безальтернативно, тобто, всією системою законодавства захищалась власність вельмож, потім держави, меншою мірою – власність громад чи суспільства. Очевидно, що питання корисності, як основної риси еволюції, мали місце тут лише тоді, коли йшлося про використання корисних властивостей природних ресурсів, отримання при цьому надприбутків від такого використання природи, та коли від таких надприбутків розпочинається так званий науково-технічний прогрес, який призводить до техногенного впливу на навколишнє природне середовище та до значного його забруднення виробничими викидами, скидами, відходами. Відтак розвиток науково-технічного прогресу як ідеологія переважає у розумінні еволюційного розвитку суспільства.

Водночас, *пріоритет* – це наукове поняття, яке в семантичному значенні розглядається, по-перше, як першість у часі при здійсненні будь-якої *діяльності*, по-друге, як перевага переважне, першочергове значення чого небудь (наприклад, об'єкта), по-третє, як *ціль*, якій віддається перевага у чому небудь [5]. Виходячи із цього, пріоритетами в праві доцільно розглядати: а) цілі і задачі відповідного законодавства; 2) направленість цієї галузі на відповідні об'єкти права і, відповідно, 3) види діяльності по відношенню до таких об'єктів, в результаті чого формується відповідний тип суспільних відносин, що потребують врегулюванню нормами такого законодавства.

Очевидно, що пріоритети в екологічному праві визначаються передусім положеннями його законодавства. Так, вже в Преамбулі Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (далі – Закон) визначається пріоритетність сфери правового регулювання – охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини як невід'ємної умови сталого економічного та соціального розвитку України. В такий спосіб законодавець визначає *цілі* цієї галузі та конкретизує їх в *задачах* законодавства, закріплених у ст. 1 цього Закону.

3-поміж названих напрямів правового регулювання виокремлюється більш переважна сфера. Зокрема, тут таки, в Преамбулі Закону проголошується, що наша держава з цією ціллю здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на *збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища*, захист життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, раціональне використання та відтворення природних ресурсів. Відповідно, пріоритети визначаються передусім в предметі екологічного права, тобто в

тих напрямках суспільної діяльності, які підлягають регулюванню нормами екологічного права та законодавства.

З позиції згаданої взаємодії суспільства і природи, в науці екологічного права її традиційно розглядають еволюційно в єдності кількох її історичних форм, опосередкованих у праві: економічна (природокористування), екологічна або охоронна (природоохоронна сфера), захисна (сфера по забезпеченню екологічної безпеки). Доцільно вказати й на поступальний характер предмета екологічного права у контексті еволюції вказаних правових форм взаємодії суспільства і природи: до 60-их років минулого століття переважала сфера правового регулювання використання природних ресурсів; з 60-их до початку 90-их років цього ж століття – сфера регулювання природокористування та правової охорони природи; з кінця 90-их років до тепер – регулювання вказаних вище трьох сфер. Водночас, з урахуванням згаданої в Преамбулі Закону сфери *відтворення природних ресурсів*, в науці екологічного права України свого часу запропоновано вказану тріаду доповнити таким типом суспільно корисної діяльності як відносини по відновленню (відтворенню) природного середовища, які відображають таку сучасну форму взаємодії суспільства і природи як *компенсаційну*, в межах якої реалізуються засади сталого розвитку [6].

Про характер еволюційних процесів в екологічному праві та законодавстві наголошується й в спеціальній літературі. Зокрема, на думу В.І. Андрейцева еволюція наукових доктрин екологічного права розглядається як відповідний вклад окремих персоналій у розробку конкретних доктрин та концепцій, що сформувалися під впливом аналізу відповідного законодавства, та яке було актуальним у той чи інший історичний проміжок часу на теренах України [7].

Звичайно, відношення Людини до Природи завжди опосередковується суспільними відносинами і структурами, передусім політичною і правовою системою, станом виробничих відносин. Ось з таких міркувань й виникає питання: чи пройшли еволюційні процеси складові екологічного права, такі як його предмет, методи, система законодавства та суспільний і державний інтерес щодо ефективного регулювання екологічних правовідносин, здатного забезпечити виконання і додержання законів Природи? Чи набули вони корисних, еволюційних ознак у розумінні їх представниками науки екологічного права?

Напевно відповіді на ці запитання доцільно знаходити у розумінні спрямованості екологічних правовідносин на конкретні об'єкти правового регулювання (природні ресурси, природне середовище, життя і здоров'я людини у цьому середовищі), однак не у всіх видах цими правовідносинами реально охороняється і захищається саме Природа. Отож, з урахуванням вище викладеного, доцільно визначитись з таким значенням пріоритету як *пріоритетність об'єктного складу* екологічних правовідносин. Наприклад, якщо брати до уваги задачі законодавства, визначені ст. 1 Закону, то такими задачами є регулювання відносин щодо охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, попередження та ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів і інших природних комплексів, унікальних територій і природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною. Із всього наведеного випливає, що основним об'єктом екологічного права є *природа* і все, що з нею пов'язано. Такий же контекст зафіксований і в частинах 1 та 2 ст. 5 Закону, які визначають об'єкти охорони навколишнього природного середовища. Тобто, пріоритет в об'єкті екологічного права Законом чітко визначений – це природа. Хоча більшість фахівців не поділяє таку думку, стверджуючи, що природи у її первісному стані не існує, є певною мірою перетворений її варіант у значенні навколишнє природне середовище, чи навколишнє середовище.

Крім зазначеного, у відповідності до частини 3 ст. 5 Закону, державній охороні від негативного впливу несприятливої екологічної обстановки підлягає також *здоров'я і*

життя людей. Таке законодавче положення дозволило в еколого-правовій літературі наполягати на так званій гуманістичній спрямованості сучасного екологічного права [7]. При цьому така позиція посилюється положенням статті 3 Конституції України, яка визначає людину найвищою соціальною цінністю, хоч гуманістична спрямованість пронизує все національне право і законодавство (а не лише екологічне) як соціальне явище. Вказаний антропоцентричний науковий підхід є підтвердженням помилковості розуміння концептуальних засад фактичної взаємодії Суспільства і Природи, є схилянням до позиції так званого панування Людини над Природою, є спробою виправдати існуючі наслідки людської діяльності, розвиток науково-технічного прогресу, які й призводять до не зворотних процесів у самій Природі, тим, що, мовляв, Природі байдуже до цих процесів, адже це є наслідком існування Людини як частини самої Природи, як власне байдуже і самій Людині про те, що буде після того, як її самої не стане.

На мою думку, життя і здоров'я людини, які начебто підлягають охороні екологічним правом, – це лише природні атрибути правового статусу людини і громадянина, який визначається, охороняється та захищається всією системою національного законодавства. Адже не даремно, забезпечення середовища життєдіяльності людини як невід'ємної умови сталого економічного та соціального розвитку України, про що згадується в Преамбулі Закону, безпосередньо врегульовується законодавством про охорону здоров'я, конкретизується Законом України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», де власне право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище входить складовою частиною до конституційного права на життя та на охорону здоров'я.

Водночас, якщо брати до уваги *значення пріоритетів як першість у здійснюваній в екологічній сфері діяльності*, яка підлягає регулюванню екологічним правом, то в сучасних умовах пріоритет доцільно віддати сфері забезпечення екологічної безпеки. В обґрунтування такого твердження можна брати до уваги теоретичні положення про норми-пріоритети, тобто ті конкретні правові норми, які своїм змістом встановлюють правові переваги, зокрема, в галузі екології. Такою нормою можна вважати ст. 3 Закону, що визначає основні принципи галузі, а саме: *пріоритетність вимог екологічної безпеки*, обов'язковість дотримання екологічних стандартів, нормативів і лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності (п. «а»); *гарантування екологічно безпечного середовища* для життя і здоров'я людей (п. «б»); *попереджувальний характер заходів* з охорони навколишнього природного середовища (п. «в»).

Вказані принципи відображають законодавче визначення *«екологічної безпеки як такий стан навколишнього природного середовища при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки і виникнення небезпеки для здоров'я людей*. Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів» (ст. 50 Закону). Очевидно, що такі заходи доцільно визнати заходами екологічної безпеки, які по своїй суті та характеру є компенсаційними, тобто такими, що спрямовані як на відтворення (відновлення) раніш порушеного природного середовища, так і на впровадження новітніх екологічних безвідходних виробництв і безпечних сфер господарювання, здатних унеможливити виникнення екологічної небезпеки для всього живого.

З таких міркувань проблеми науки та галузі екологічного права споглядаються у багатьох питаннях, особливо у підходах до її оптимальної назви - право довкілля чи довкільне право, право навколишнього середовища чи екологічне право, а також до їх предмета, об'єктів, джерел та системи.

На мою думку, вирішити низку кардинальних науково-методологічних питань науки екологічного права можна шляхом врахування сучасних підходів до історії, філософії та методології соціальних наук [8], серед яких виділяються так звані *концепти*,

тобто складові будь-якої теорії, найбільш змістовними серед яких називають *принципи*, на другому місті ставляться *закони*, і лише потім розглядаються *поняття* [8, с. 15]. З таких міркувань, для розуміння сутнісних характеристик екологічного права та законодавства як галузі права, наука екологічного права має розглядати передусім основні засади або ж принципи екологічного права, які базуються перш за все на науково-методологічних засадах екології як соціальної науки, лише потім – на міжнародно-правових началах, визначених в міжнародно-правових документах та які відбивають спільні суспільні прагнення людства щодо свого екологічного розвитку і існування. Якщо предметом екології є взаємодія людей з природою, то предметом екологічного права стає сама екологія, яка розглядається як сукупність умов забезпечення відповідних прав людей при їх взаємодії з природою.

З урахуванням зазначеного в літературі порушується питання *концепту Природи* в сучасному екологічному праві [9], коли природа розглядається через сукупність економічних, екологічних та духовних її атрибутів, які й формують основи, або ж принципи взаємодії людства з природою. Не даремно, в сучасних умовах найбільша увага приділяється духовному атрибуту природи, про що прямо зазначається в цілях державної екологічної політики України [10], особливо щодо наукового та правового обґрунтування підвищення рівня екологічної свідомості, а в її межах – еколого-правової освіти і виховання.

Для підтвердження таких підходів доцільно звернутися до положень екологічної філософії (філософії екології), які наголошують, що «найвищим досягненням еволюції на Землі є людський розум, яким осягнуті існуючі *закони Природи* та які людина прагне пов'язати в єдину логічну схему з метою щось передбачити. Насправді мудрою є лише сама Природа, яка й дотримується відповідних законів у якійсь, на погляд неосвяченої людини, ірраціональній, зовнішньо зовсім не логічній формі. У важких умовах сучасної екологічної кризи взагалі навряд чи можна передбачити щось серйозне... . Адже скільки разів Природа доказувала нам неспроможність наших самих райдужних логічних умовиводів. Якщо придивитись до перемог Людини над Природою, то можемо виявити, що кожна перемога, крім тих наслідків, на які ми розраховували, має непередбачувані наслідки. Ми належимо Природі, знаходимось в її лоні, і панування над нею може означати те, що ми можемо, пізнаючи її закони, лише правильно їх застосовувати» [11].

Тому гуманістична спрямованість екологічного права має відбивати світові тенденції до захисту усього живого на планеті Земля, передусім об'єктів біологічного різноманіття, об'єктів тваринного і рослинного світу як необхідних компонентів у єдиній екологічній системі, адже за даними деяких прогнозів лише глобальні кліматичні зміни можуть призвести до одночасної загибелі великої кількості тварин і рослин, співрозмірних із загибеллю динозаврів. А вирішальним чинником еволюції соціуму пропонується визнати правову людину як цілісно-екотворчу особистість, становлення якої пов'язується з екологізацією її правосвідомості, духовним оновленням на засадах набуття знань про гармонізацію соціальних відносин у цілому й правовідносин, зокрема, де вирішальна роль відводиться чиннику визнання індивідом відповідальності щодо Природи як своєї коліски й годувальниці, джерела власного життя [12].

У такому випадку особистість, яка формується як екологічна правова людина, здатна взяти на себе відповідальність за своє життя, майбутнє соціуму і Природи. У зв'язку з цим підкреслюється, що історія людства надає підстави для розуміння того, що перетворення індивіда на цілісну екологічну правову особистість та те знання, яке він розвинув у напрямі екофобної раціоналістичності, дозволить йому сконцентрувати в необхідному обсязі інформацію для вирішення творчих завдань і забезпечити головну мету свого призначення – вдосконалити себе як творця екогармонійного правового соціуму [12].

Тому в науці екологічного права вже пропонувалося переглянути підходи до місця людини, її життя і здоров'я в системі об'єктів екологічного права [13]. Це дозволить

змінити антропоцентричний підхід на екоцентричний у розумінні сучасних взаємин суспільства і природи, переосмислити теоретичні проблеми реалізації екологічної функції держави, кардинально змінити сутність цієї функції як сталий основний напрямок діяльності держави, який здійснюється в цілях збереження і примноження потенціалу природи – світового універсуму – у всьому її різноманітті при одночасному створенні екологічно безпечних умов життєдіяльності людини і суспільства [14].

Тому-то вимушено, констатуємо незворотні зміни у стані природного середовища, які сталися під впливом людської господарської діяльності, й робиться наголос на «необхідності забезпечення безпеки людства, що стає більш важливим, ніж подальший технічний прогрес. Пріоритетною спрямованістю стає не подальше нарощування виробничого потенціалу, або ж науково-технічного прогресу, а забезпечення його екологічності, реконструкція з урахуванням екологічних наслідків його здійснення» [15].

Висновки. Саме тому, враховуючи значимість еволюції як поступального, водночас якісного процесу по впорядкуванню стану природного середовища, наука екологічного права має переглянути підходи передусім до основного об'єкта свого дослідження – до Природи, і на її економічних, екологічних та соціальних характеристиках запропонувати суспільству сучасні ефективні правові моделі застосування та дотримання її законів, які дозволять здійснити перехід до більш природного, менш споживацького способу життя та до екотехнічного типу економіки, який і буде враховувати потребу відновлення (відтворення) та збереження природи.

З позиції історичного методу дослідження проблем екологічного права в науці можуть розглядатися існуючі доктрини та концепції, однак з позиції об'єктивної критичної оцінки шляхів їх становлення, сьогоденного стану екологічного законодавства, з тим, щоб спонукати молоде покоління вчених до вироблення підходів до розуміння та пояснення нових форм взаємодії Суспільства і Природи, особливо до відновлювально-компенсаційної, як такої, яка стає актуальною на сьогодні і відображає прагнення людства привести планету Земля, як місце свого існування, у належний безпечний стан. За умови, коли наука екологічного права виробить нові концептуальні засади свого формування і подальшого розвитку, особливо у контексті свого сучасного пріоритетного напрямку – екологічної безпеки, то й називатися вона може *право екологічної безпеки*. В основі такої науки може лежати вчення про правове забезпечення охорони і відтворення Природи та екологічної безпеки громадян, в першу чергу, при здійсненні природокористування як основного фактора екологічного ризику.

До вирішення глобальних екологічних проблем мають долучатися всі галузеві правові науки, особливо відповідно до принципу екологізації матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій (п. «г» ст. 3 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»).

Список використаних джерел

1. Від правової охорони природи Української РСР до екологічного права України: Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті доктора юридичних наук, професора Василя Лук'яновича Мунтяна з нагоди 95-ти річчя від Дня народження, 26 травня 2017 р., м. Київ / Укладачі В.В. Носік [та ін.]. - Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Чернівці: Кондратьєв В.А., 2017. – 352 с.
2. Андрейцев В.І. Наукові та науково-правові школи: стан та проблеми правового регулювання / В.І. Андрейцев. – К.: Знання, 2009. – 414. – С. 148-187.
3. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. / В.І. Андрейцев. – К.: Вентурі, 1996. – 207 с.; Екологічне право України. Академічний курс: Підручник. – Друге видання / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 720 с.; Екологічне право України: [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги. – Х.: Право, 2009. – 328 с.; Екологічне право України: підруч. для студ. вищих навч. закладів / за ред. Каракаша І.І. – Одеса: Фенікс, 2012. – 788 с.; Екологічне право: Особлива частина: підруч. для студ. юрид. вузів і фак.: Повний акад. курс/ За ред. акад. АПРн В.І. Андрейцева. – К.: Істина, 2001. – 544 с.; Право

довкілля (екологічне право): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко, В.І. Федорович, М.Я. Ващишин [та ін.]; за ред. П.Д. Пилипенка. – К.: Ін Юре, 2010. – 401 с.

4. Основи еволюційного вчення //

zno.academia.in.ua/mod/book/tool/print/index.php?id=2370&chapterid=529

5.

Викисловарь

//

<https://ru.wiktionary.org/wiki/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82>

6. Краснова М.В. Проблеми компенсації шкоди за екологічним законодавством України: дис. д-ра юр. н. по спеціальності 12.00.06 – земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право. – Київ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2010. – 519 с.

7. Андрейцев В.І. Еволюція наукових доктрин екологічного права: в кн.: Правова доктрина України: у 5 т. – Х.: Право, 2013. – Т. 4: Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права / Ю.С. Шемшученко, А.П. Гетьман, В.І. Андрейцев та ін.: за аг. Ред. Ю.С. Шемшученка. – 848 с. – С. 97-129.

8. Канке В.А. История, философия и методология социальных наук: учебник для магистров / В.А. Канке. – М.6 Издательство Юрайт, 2014. – 532 с. – Серия: Магистр.

9. Лю Хунянь. Концепт и взгляды на природу в экологическом права // Государство и право. – 2010. - № 3. С. 90-99.

10. Закон України від 21 грудня 2010 р. «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - № 26 - Ст. 218.

11. Экология, естествознание и философия экологии // www.nuclphys.msu.ru/ecology/ecol/ekol1.htm

12. Бургарт Т.І. Екософія права як методологічне завдання формування екоправової культури в Україні // Проблеми законності. – 2008. – С. 209-214.

13. Краснова М.В. Стан та перспективи розвитку вчення про об'єкти екологічного права: науково-методологічні аспекти // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Юридичні науки. - 2(96)/2013. - С.8-12.

14. Карпович Н.И. Теоретические проблемы реализации экологической функции государства // Автореф.дисс. д.ю.н., специальность 12.00.06 – природоресурсное право; аграрное право; экологическое право. – Минск, БГУ, 012. – 29 с.

15. Чижов П.Г. Философия и экологические проблемы // Вызовы современности и философия. / Материалы «Круглого стола», посвященного Дню философии ЮНЕСКО. Кыргызско-Российский Славянский университет. Под общ.ред. И.И. Ивановой. - Бишкек, 2004. С. 97-102.

SCIENTIFIC ASPECTS OF ENVIRONMENTAL LAW OF UKRAINE FORMATION

This article analyzes the evolutionary path of national Environmental Law as a science and educational discipline, outlines possible ways of its further development in the context of the revision of its scientific and methodological bases.

It is taken into consideration that science of Environmental Law was at first set in by the relevant area of Civil Law, where the peculiarities of legal regulation of land use, subsoil and other natural resources were considered, the legal nature of which do not comply with the legal regime of the property. Then, on the basis of this area the development of Land Law and Nature Recourses Law began. Taking into account the high value of natural objects a need in the formation of their legal protection emerges. Significant technogenic impact on the environment makes necessary the legal provision of environmental safety and protection of its state along with human's life and health. These features of the legal regulation of environmental relations are caused by the subject of Environmental Law, which is directly reflected in the objective and tasks of environmental legislation, as well as in specifying the objects of such relationships.

This has left a mark on the scientific and methodological bases of Environmental Law as a legal science. For several decades the so-called anthropocentric approach, which proclaims a human being as the main object of legal protection of Environmental Law, has been dominating. Instead, the concept of sustainable development declared by the international community offers to reconsider the value orientations of world development. Therefore it is suggested to change guidelines in the science of Environmental Law on ecocentric approach, which recognizes that nature is the primary social value as a place and condition of existence of mankind and all living things.

Considering the security format of the modern world order it is proposed to change the methodology in the science of Environmental Law which will allow to recognize nature as the main object of use and protection legal regulation, and to call this branch of law and legislation "Law of Environmental Safety".